

Utvärderingsrapport Bygg- och samhällsplanerarprogrammet, 180 hp

Utbildnings- och forskningsnämnden (UFN) har utvärderat Bygg- och samhällsplanerarprogrammet. Utvärderingen har genomförts av UFN:s utskott för utvärdering av utbildning (UUU) vid institutionen för information och teknik (IIT).

Rapporten baserar sig på sakkunnigyttranden och skriftliga underlag (självvärderingar inklusive bilagor, matris över kurser/examensmål samt kurs- och utbildningsplaner). De skriftliga underlagen har granskats av externa sakkunniga docent Ida Andersson, Örebro universitet, och docent Ida Grundel, Linköpings universitet, som lämnat yttranden. Därutöver har intervju med en student genomförts och ingått i utskottets underlag. Studentkåren har godkänt att utvärderingen genomförts med endast en studentintervju.

Dialog med representanter för utbildningen om utkast till utvärderingsrapport har genomförts via e-post i maj och juni 2025.

1. Utbildningens profil och utveckling

Utbildningens profil

Bygg- och samhällsplanerarprogrammet 180 hp vid Högskolan Dalarna är en utbildning i samhällsplanering med inriktning mot byggande. Utbildningen leder till en teknologie kandidatexamen i huvudområdet Samhällsbyggnadsteknik. Enligt självvärderingen finns motsvarande utbildningar vid 10 andra lärosäten i Sverige, där de framför allt leder till filosofie kandidatexamen. När huvudområdet samhällsbyggnadsteknik inrättades 2016 baserades det på etablerade ämnen vid Högskolan Dalarna: byggt teknik, kulturgeografi, mikrodataanalys, informatik och energiteknik. *Planering* som eget ämne eller forskningsområde fanns dock inte representerat. Efterhand har *rumslig planering* kommit att utgöra en central brygga mellan övriga kunskapsområden och har getts ett större utrymme i programmets innehåll än vad som förutsågs när den första utbildningsplanen togs fram 2016. De mer ingenjörsmässiga inslagen, kopplat till främst mikrodataanalys, informatik och energiteknik, tonades därmed ned i den senaste utbildningsplanen från 2019.

Internationellt finns olika inriktningar för samhällsplanerarutbildningar såsom policy- och governance-studier (statsvetenskap), kulturgeografi, teknik (inte minst transporter), markanvändning och urban design. Flertalet har tyngdpunkt i antingen samhällsvetenskap eller teknik. Bygg- och samhällsplanerarprogrammet riktar enligt självvärderingen in sig på skärningspunkten mellan dessa kunskapsfält, där syntesen av olika kunskaper utgör en central yrkesförmåga och ett kunskapsfält i sig självt inom ramen för planering som forskningsområde.

Bygg- och samhällsplanerarprogrammets innehåll och genomförande bygger således idag på en kombination av samhällsvetenskap och teknik. I den första utbildningsplanen från 2016 var teknik starkare representerat i termer av matematik och tillämpad statistik, men har i utbildningsplanen från 2019 övergått till att mer handla om design som metod, arkitektonisk utformning och fysisk planering i enlighet med den innebörd begreppet teknik har inom arkitektutbildningarna.

Bygginriktningen är mer påtaglig än vid motsvarande samhällsplanerarprogram på andra lärosäten. Sammantaget läser Bygg- och samhällsplanerarstudenterna totalt 50 hp tillsammans med byggingenjörerna och 7,5 hp med magisterprogrammet i energieffektivt byggande.

Flertalet samhällsplanerarutbildningar har en mer renodlad grund i teoribildningar och akademiskt skrivande. Enligt självvärderingen särskiljer sig Bygg- och samhällsplanerarprogrammet genom en kombination av teori och praktik med betoning av situerad och omdömesgrundad synteskunskap kopplat till planerarens professionspraktik genom praktiska moment i projektarbeten och övningar i ett flertal kurser. Programmet har också en tydlig branschsamverkan, inte minst genom samarbete med den regionala branschföreningen Byggdialog Dalarna, där flertalet kommuner, konsultbolag m fl är medlemmar.

Övergångsmöjligheter till högre utbildning

Enligt självvärderingen finns det för närvarande ett antal möjligheter till högre studier i Sverige efter examen i samhällsbyggnadsteknik, och ett antal mastersprogram i fysisk planering och stadsutveckling nämns. Den nya utbildningsplanen från 2019 där matematik lyftes ut från programmet och andra kurser omformades med ett mindre tekniskt innehåll, innebär dock ett något minskat utbud av sökbara högre utbildningar.

Hittills har en mycket liten andel av studenterna valt vidare studier på avancerad nivå, dels för att detta inte erbjuds vid Högskolan Dalarna, dels för att antalet sökande hittills inte inneburit ett urval av studenter med motivation eller kapacitet att direkt gå vidare till magister- eller masterstudier.

Regionalt har arbetsmarknaden varit god för färdigutbildade studenter och i norra Sverige samt i inlandet bedöms förutsättningarna som enklare och konkurrensen från studenter med masterutbildade studenter mindre.

Framgent är det angeläget att tydliggöra övergångsmöjligheten till Högskolan Dalarnas magisterprogram i energieffektivt byggande samt undersöka möjligheter för en mer samhällsvetenskaplig övergångsmöjlighet. Det är önskvärt att möjliggöra en utgång inom såväl teknik som samhällsvetenskap, vilket är oprövat inom Högskolan Dalarna.

Utbildningens användbarhet

Enligt självvärderingen blir studenterna anställningsbara som planerare, utredare, analytiker, strateger, samordnare, projekt- och processledare. Dessa roller kan kombineras med olika positioner som medverkande, handläggande eller ansvarig för projekt inom konsultbranschen, handläggare för olika sakfrågor såsom bygglov, detalj- och översiktsplanering eller annan sektorsplanering inom kommun, region eller vid statliga myndigheter som arbetar med planeringsfrågor.

Självvärderingen anger att Bygg- och samhällsplanerarprogrammet utbildar generalister som har möjlighet att arbeta inom ett flertal fält i samhällsbyggnadssektorn och illustrerar detta genom ett antal progressionsspår:

- Arkitektur och gestaltning av den byggda miljön.
- Stadsbyggnad och hållbar stadsutveckling.
- Fysisk planering.
- Övergripande samhällsplanering och samhällsanalys.
- Byggteknik och byggprocessens olika steg.
- Projekt- och processledning.
- Digitala ritverktyg, IT och GIS för visualisering och kommunikation.

Eftersom utbildningen även är inriktad mot byggande och "senare skeden" gör självvärderingen gällande att studenterna erhåller verktyg för att diskutera frågor och terminologi med yrkesverksamma

inom byggsektorn och kunskap om steget efter planeringsskedet, vilket är viktigt i rollen som samhällsplanerare.

Behovet av och efterfrågan på samhällsplanerare med den bredd programmet erbjuder är kontinuerligt och har varit stort under de år programmet har drivits. Byggsektorn är mer konjunkturberoende, vilket gör att bredden av möjliga inriktningar i programmet är en styrka som ger robusthet när vissa segment uppvisar nedgång i efterfrågan.

Omvärldsbevakning

Självvärderingen listar följande insatser för kontinuerlig omvärldsbevakning:

- Branschråd varje år.
- Kontinuerlig samverkan med Byggdiallog Dalarna i temagrupper och enskilda sammanhang.
- Nätverk för planerarutbildningar med årliga sammankomster.
- Bygglärarkonferenser som är årligen återkommande.
- Forskningsprojekt och forskningsanknytning.
- Studieresor och projektsamarbeten med arbetsgivare t ex kommuner.
- Exjobbsupptakt och samverkan med företag kring examensarbeten.
- Hållsamnätverket (Trafikverket, Region Dalarna, Länsstyrelsen Dalarna och Högskolan Dalarna), kontinuerliga nätverksträffar.
- Kursansvariga gör omvärldsbevakning kopplat till kursens sakområden.
- Även gästföreläsare och liknande.

Självvärderingen lyfter framför allt fram tre områden: *forskning*, som har en tydlig inriktning mot samskapande planerings-, design- och styrningsprocesser, samspelet markanvändning – transportsystem, hållbar stadsutveckling och digitala planeringsstöd; *samverkan med Byggdiallog Dalarna*, som bl a inbegriper exjobbsupptakt, branschrådsmöte, studiebesök, introduktionsdag för åk 1 m fl aktiviteter enligt ett väl programmerat årshjul; samt *kontinuerlig omvärldsbevakning av kursansvariga kopplat till kursernas temaområden*, där det ingår bevakning av webinarier, konferenser, ny kurslitteratur, kontakter med gästföreläsare, och där lärargruppen stödjer varandra genom att informera om nya publikationer.

Samarbetet med branschföreningen Byggdiallog Dalarna är av stor vikt för såväl studenter och lärare som företag. Samverkan sker löpande och omfattas av ett avtal som signeras tre år i taget. Samarbetet bidrar till case där studenterna involveras i aktuella projekt, gästföreläsare och studiebesök. Byggdiallog Dalarna fungerar också som en länk mellan studenter och företag i de fall studenter väljer att gå vidare med en exjobbsidé från ett företag eller har en extern handledare från branschen, samt i kursen *Hållbar utveckling* där studenter intervjuar företag om deras arbete med hållbarhet. Tillsammans med byggprogrammen genomförs ett branschråd varje år för input från byggbranschen.

En utmaning är att nå utanför regionen Dalarna med närområde både för att rekrytera studenter och för att ytterligare göra programmet känt för olika segment av arbetsmarknaden – det är lätt att de större och mer etablerade lärosätena får större uppmärksamhet.

Framgent behöver omvärldsbevakningen systematiseras ytterligare kopplat till starkare nationella och internationella nätverk, ytterligare forskning och ytterligare fokusera på vad som utgör professionens kärna.

Systematiskt utvecklings- och utvärderingsarbete

Inom ramen för programmet pågår ett systematiskt utvecklings- och utvärderingsarbete. De utvärderingar som genomförs ligger sedan till grund för utvecklingen av kurser och programmet:

- Halvtidsvärderingar med studenterna i varje kurs och läsperiod. De tre byggprogrammen har, en gång i mitten av varje läsperiod, ett kurs-, årskurs- och programövergripande utvärderingsmöte som är delvis gemensamt, delvis programinriktat.
- Kursvärderingar/kursutvärderingar/kursanalyser som görs i slutet av varje kurs. Formerna för detta följer centrala och lokala riktlinjer för uppsamling, sammanställning, analys, rapportering och återföring av erfarenheter samt vid behov justeringar av kursen inför kommande kurstillfälle.
- Programutvärderingar genomförs också återkommande i slutet av varje läsår.

För samtliga tre nämnda utvärderingsformer är kombinerade program- och ämnesmöten för samhällsbyggnadsteknik (återkommande varannan vecka) ett viktigt forum som också ger möjlighet till kontinuerlig uppföljning och erfarenhetsåterföring och ger möjlighet till helhetssyn på programmet *mellan* kurserna.

För närvarande genomförs ingen extern granskning av examensarbetena från något annat lärosäte. Däremot bjuds företrädare för byggdiallog Dalarna in till avslutningsseminarierna för examensarbetet. Företrädare för branschen får även ta del av examensarbetena och de utser även vinnare av de bästa examensarbetena bland byggingenjörsprogrammen och Bygg- och samhällsplanerarprogrammet.

Möjligheter och utmaningar för verksamheten under den närmaste femårsperioden

Självvärderingen listar möjligheter:

- Utveckla synteskunskap och syntesförmåga som kärna för planeringens profession – lärargruppen har lite olika kompetenser med olika forskning och yrkesutbildning och både kan och behöver fortsätta att hitta de gemensamma nämnarna mellan olika kunskapsområden samt erbjuda studenterna syntesförmåga och att arbeta tvärdisciplinärt på ett teoretiskt och praktiskt plan.
- Att utveckla internationalisering och samverkan med andra program inom högskolan. Högskolan har redan idag kontakt med ett antal intressanta lärosäten och det är främst en resursfråga för verksamheten att kunna realisera förbättringspotentialen som ligger i ett utbyte och ökad samverkan.
- Fortsätta utveckla kurser i programmet så att de parallellt kan ges som fristående kurser. Idag sker detta med 4-5 kurser i programmet och har lockat ett antal fristående kursdeltagare genom åren. Detta förutsätter viss anpassning av examinationsformer och övningsuppgifter samt strukturering för mer hybridundervisning och ett mer anpassat schema.
- Ett paket med engelska kurser skulle kunna utvecklas och erbjudas som ERASMUS-kurser. GIS-kurser är bra exempel som kan ges online och enkelt ges på engelska. Här finns det redan en kurs inom programmet och flera andra inom de institutioner och ämnen där medverkande lärare undervisar som enkelt skulle kunna anpassas. Därigenom breddas programmets kursutbud och möjliggör för ökade student- och lärarutbyten. Motsvarande resonemang kan föras för flera andra kurser i programmet. En tänkbar vidareutveckling är att en större del av programmets innehåll därmed också ges på engelska.
- Fortsatt utvecklad samläsning med andra program. Idag sker samläsning med Byggingenjörsprogrammet, högskoleprogrammet Byggteknik – produktion och förvaltning, samt i mindre omfattning även magisterprogrammet i energieffektivt byggande.
- Med en samlad hum/sam-institution på Campus Borlänge öppnas möjligheter till samverkan med hum/sam-forskare och lärare, och på sikt till förändringar i programmets innehåll som möjliggör för ytterligare masterstudier, utveckling av examensarbetskursen och nya samverkanskonstellationer, samt utvecklad tvärdisciplinär forskning.
- Forskarskolan FutureProof Cities (FPC) tillsammans med Högskolan i Gävle och Mälardalens universitet har lett till utvecklade kontakter med olika institutioner vid de övriga lärosätena

och med näringslivet som grund för framtida gemensamma utbildningsprogram och kurspaket som skulle kunna utgöra en grund för ett gemensamt mastersprogram där bygg- och samhällsplanerarstudenterna får anpassade möjligheter till fortsatta studier på avancerad nivå. Diskussioner i denna riktning har redan inletts genom tidigare ansökningar och sådana ansatser kommer fortsätta prövas.

- Självvärderingen listar utmaningar:
- Lärargruppen är liten sett till antalet undervisande lärare och sett till den formella kompetensen (det finns ett behov av ytterligare disputerad personal). Programverksamheten är därmed sårbar när det handlar om frånvaro/personalomsättning och är också känslig för att hantera nya uppdrag som läggs ovanpå den ordinarie verksamheten (som exempelvis en programutvärdering).
- Med en liten studentgrupp är arbetsbördan hanterbar i kurserna, men när antalet studenter blir för stor uppstår kapacitetsproblem i fråga om tillgänglig undervisningstid beroende på ovan nämnd utmaning. Det gäller inte minst examinering och handledning av examensarbeten.
- Forskningsmiljön är liten och uppdelad mellan institutionerna och det saknas en kritisk massa för att kunna göra ansökningar och hantera tilldelning av medel på ett hållbart sätt i och med undervisningsbördan. Forskning inom planering förekommer i liten omfattning, vilket gör att det är svårt att hävda både professionens, utbildningens och planeringsforskningens kunskapskärna. Svaghet i detta avseende leder också lätt till oklarheter om vad programmet egentligen ska ha för innehåll och tyngdpunkter.
- En av orsakerna till ovan nämnda oklarheter är lärargruppens tvärdisciplinära karaktär inom åtskilda akademiska ämnen, där det praktiskt och organisatoriskt idag är för svaga kontaktytor och där lärare/forskare behöver veta mer om varandras verksamhet, perspektiv och kontext. Det behövs tydligare strukturer som stödjer ett närmare samarbete mellan dessa ämnen och personer. Detta har delvis en hämmande inverkan på att skapa en kritisk massa och en ämnesmässig kärna för planering i forskningen.
- Söktrycket är en stor utmaning, troligen den största. Det behövs ett urval av studenter som höjer nivån på studenternas prestationer generellt och därmed ökar genomströmningen.
- En stor utmaning är att de undervisande lärarna organisatoriskt hör till olika institutioner. Ekonomisystemet visar på stora negativa utfall för vissa involverade lärares heminstitution, eftersom en viss del av personalkostnaden inte faller på institutionen där undervisningen sker. Det finns heller inte tillräcklig tydlighet i den gemensamma tyngdpunkten för programmet när medarbetarna är anställda inom olika institutioner eller har olika "hemmiljöer". Samtidigt är den tvärdisciplinära karaktären hos programmet central för planerarens profession och i det sammanhanget en styrka.
- Det ekonomiska läget på Högskolan Dalarna skapar osäkerhet och otydlighet kortsiktigt. Det ger svag grund för långsiktigt tänkande. Detta har varit fallet i flera år och det kan befaras att situationen kvarstår.

Sakkunnigas kommentarer

Utbildningens profil och avgränsningar i ett nationellt och internationellt perspektiv

Sakkunniga noterar att Bygg- och samhällsplanerarprogrammet skiljer sig från flera av utbildningarna inom samhällsplanering nationellt, vilket gör att programmet har en intressant prägel som gör att programmet kan sticka ut och positionera sig gentemot övriga program nationellt. Trots detta brottas programmet med relativt låga sökssiffror och svårigheter med att attrahera studenter från andra delar av landet.

En viktig del och kärnan i kandidatprogrammen i samhällsplanering är studenternas behov av att lära sig det svenska planeringssystemet, vilket även inkluderar svenska lagar och regler. Det är av vikt att

även känna till en internationell planeringskontext. Detta är görligt genom internationella jämförelser och genom att lägga till moment kopplat till exempelvis internationell forskning och planeringsteori.

I de tillhandahållna underlagen framgår att 74 % av undervisningstimmarerna på programmet har bemannats av lärare med teknikbakgrund, medan 26 % av undervisningstimmarerna bemannats av lärare med samhällsvetarbakgrund. Detta är nödvändigtvis inte ett problem, men att påstå att Bygg- och samhällsplanerarprogrammet inriktar ”sig på skärningspunkten mellan dessa kunskapsfält” förefaller i nuläget vara något av en överdrift. Vid dialog mellan utvärderingsutskottet och företrädare för utbildningen framgick dock att detta blir lite missvisande eftersom flertalet lärare rör sig mellan kunskapsfälten och kan därför inte heller enkelt kategoriseras i enlighet med tidigare uppdelningar i rent tekniska och samhällsvetenskapliga fält.

Sakkunniga lyfter att avsaknaden av ett sammanhållet perspektiv på samhällsplanering i nuläget tar sig uttryck på olika sätt. Ett sådant är benämning på vissa kurser, som exempelvis *Demografisk och social planering* (GSQ2VY), vilket efter enligt en genomläsning av kursplanen uppenbarligen handlar om demografi och social geografi. Social geografi är ett etablerat och betydande forskningsfält inom kulturgeografien, vilket har stor betydelse för samhällsplaneringens praktik och ingår därför i många samhällsplanerarutbildningar, men det är samtidigt viktigt att understryka att geografi inte är detsamma som planering. Benämningen ”social planering” förekommer numera sällan inom modern samhällsplanering, utan används i regel för att beskriva historiska förhållningssätt inom social ingenjörskonst. Ett annat exempel på behovet av ett sammanhållet perspektiv på samhällsplanering rör den kavalkad av överlappande kurser inom planering med snarlikt innehåll och hög grad av praktisk tillämpning. Kurserna *Fysisk planering I-III* (GBY2GR, GSQ2L8, GSQ2PH), *Arkitektur och byggande* (BY1053), *Husbyggnadsprojekt I* (GBY2J2), *Byggd miljö* (GBY33L), *Form och gestaltning* (GSQ25S), *Trafikplanering* (GSQ2MC) och *Stadsbyggnad* (GSQ25K) innehåller alla kursmoment som med fördel hade kunnat samordnas och struktureras tematiskt utifrån ett samhällsplanerarperspektiv.

Värdering av hur utbildningen förbereder för yrkeslivet

Genom flera mer praktiska moment som ingår i de allra flesta kurser på programmet så antar sakkunniga att utbildningen ger goda förutsättningar för det framtida yrkeslivet. Önskvärt skulle kunna vara att möjlighet ges till praktik för att också öppna upp för studenterna att se vilken väg de är mest intresserade av att gå under sitt framtida yrkesliv, dvs. om det är frågor inom samhällsbyggnadsteknik eller mer rena samhällsplaneringsfrågor som är av intresse. Det skulle därför kanske vara mest relevant i förhållande till om flera utgångar för framtida examina öppnas upp.

I självvärderingen framgår även att branschföreträdare bjuds in till programmets avslutande seminarium när examensarbeten ska läggas fram och branschen delar även ut pris för de bästa examensarbetena inom byggingenjörsutbildningarna. Branschens närvaro i utbildning utgörs även av gästföreläsningar, handledarskap inom examensarbeten och det branschråd som årligen samlas och diskuterar programmets och kursernas innehåll med input från branschen. Samtidigt, till skillnad från många andra utbildningar med inriktning mot samhällsplanering, erbjuds ingen uppenbar praktikkurs på programmet vilket kan vara ytterligare ett sätt att koppla ihop teori och praktik i utbildningen.

Utbildningens utvecklingsmöjligheter

Programmet har en tydlig branschsamverkan, som i självvärderingen pekas ut som mer utvecklad än andra samhällsplanerarprogram. Även om det i självvärderingen står att kommuner ingår i denna samverkan, så är det oklart hur kopplingarna till och samverkan med t.ex. samhällsbyggnadsförvaltningarna runt om i kommunerna ser ut och hur dessa samarbetar med lärare och studenter på programmet.

I självvärderingen beskrivs att det finns en tydlig koppling till planerarens professionspraktik genom tydlig grund i praktiska moment i projektarbeten och övningar i ett flertal kurser. Detta är önskvärt och viktigt i förhållande till att en viktig del av utbildningens mål är att kunna leda till yrkesarbete. Här är också en viktig del att exempelvis utveckla uppgifter för studenterna tillsammans med branschen och planeringsenheterna på kommunerna för att kunna ta del av verkliga exempel. På andra samhällsplanerarprogram runtom i landet ingår även möjligheten att göra praktik inom ramen för utbildningen, vilket skulle kunna vara något som skulle kunna öka attraktiviteten på programmet. Utifrån erfarenhet är det många studenter som tittar på just den aspekten när de väljer program.

Utifrån beskrivningen i självvärderingen bedöms möjligheterna att läsa vidare efter avslutade studier som något begränsade i och med utgången efter programmet. Att öppna upp för två möjligheter, dvs. en utgång inom såväl teknik som samhällsvetenskap låter därför som en lämplig väg för att bredda studenternas möjligheter till fortsatta studier efter kandidatexamen. Samtidigt skulle detta även kunna skapa ytterligare otydlighet i programmet och skulle också kräva att det finns möjligheter till examensarbete för kandidatexamen i samhällsbyggnadsteknik.

Samläsning är en väg för att klara ekonomin med små kullar och att på så sätt få upp antalet studenter på de kurser som ges inom programmet. I självvärderingen pekas flera aspekter ut som möjligheter som främst handlar om att utveckla: samverkan för samläsning med andra program, kurser inom programmet som fristående kurser, ett paket med kurser på engelska så att internationella studenter kan ta del av kurserna (t.ex. GIS), osv. Allt detta ses som relevant, men bör också beaktas med försiktighet så att det som också kan ses som en utmaning i förhållande till otydligheter i programmet, skulle kunna splittra kärnan i programmet genom samläsning med alltför många andra program och studenter från andra områden. Det bör i sådana fall vara tydligt att kurserna ges som en del av programmet och att de har en tydlig inriktning mot samhällsplanering.

En genomgång av programmets olika kurser borde genomföras för att försöka identifiera ifall det finns flaskhalsar, dvs kurser eller moment där studenter i nuläget fastnar och som påverkar genomströmningen negativt. Vilka konsekvenser får flaskhalsarna i form av avhopp, behörighet till efterföljande delkurser? Här kan, som tidigare nämnts, en genomgång av programmets innehåll med tonvikt på hur studenterna förbereds på uppgiften att skriva examensarbete vara på sin plats.

Utvecklingen av en praktikkurs för att ersätta flera av de bransch- och praktikorienterade momenten på andra delkurser bör övervägas. Genom sina goda kontakter med branschen antas möjligheten att möjliggöra praktikplacering för utbildningens studenter vara goda. En praktikkurs skulle innebära att studenterna endast ges ett fåtal undervisningstillfällen på högskolan under tiden för praktiken, samtidigt som lärosätet erhåller inkomster för såväl helårsstudenter som helårsprestationer, vilket gör praktikplacering till en relativt kostnadseffektiv undervisningsform. Samtidigt kan ett sådant kursinslag minska på behovet av bransch- och praktikinslag under övriga delkurser på programmet, vilket förväntas bidra till möjliga kostnadsbesparingar för såväl lärarledd tid som för programlicenser och data. Att förlägga en praktikkurs till slutet av utbildningen, efter genomfört examensarbete, kan dessutom innebära att studenter som lyckas väl på sin praktik ges möjlighet till anställning på sin praktikplats. Detta torde leda till en ökad attraktivitet för programmet i stort.

Det finns behov att se över möjligheterna till studier på avancerad nivå. Utöver att det skapar förutsättningar för de egna studenterna att fördjupa sina kunskaper i fältet, skulle ett program på avancerad nivå som erbjuder kombinerade perspektiv på teknik och samhällsvetenskap kunna tänkas locka studenter med grundutbildning från andra lärosäten, inom såväl teknik som samhällsvetenskap. Här finns också möjligheter att utveckla s k transdisciplinära perspektiv och kompetenser genom att på sett systematiskt sätt kombinera forskningsperspektiv med branschkontakter.

Värdering av studenters möjligheter att påverka utbildningens upplägg och genomförandet av undervisningen

Studenternas möjligheter att påverka utbildningen och genomförandet av undervisningen bedöms av de sakkunniga som goda, då flera tillfällen att komma med input till utbildningen ges. Samtidigt är det inte helt klart hur detta går till och om det enbart sker i enlighet med centrala och lokala riktlinjer för uppsamling, sammanställning och analys, eller om det också finns andra vägar för studenterna att komma med synpunkter. Här finns flera möjligheter för att föra fram synpunkter från studenterna genom exempelvis programråd eller andra möten där studentrepresentanter deltar och för en dialog och ger muntlig återkoppling till programansvarig. Andra vägar är att ha kursdialoger där ett antal studentrepresentanter kan föra fram konstruktiva synpunkter på kursen i slutet av varje kurs. En styrka är framförallt hur kombinerade program- och ämnesmöten för samhällsbyggnadsteknik är återkommande varje vecka och där involverade lärare har möjlighet att följa upp synpunkter på de utvärderingar som görs återkommande flera gånger per termin.

Studentens kommentarer

Den intervjuade studenten är nöjd med praktiska moment i utbildningen. Däremot upplevs programmets profil vara okänd för avnämare, vilket bland annat skapar en oro för framtida arbetsmarknad.

Studenten kommenterar att både kurs- och programvärderingar har genomförts men att studenten inte har getts tillgång till några kurs- eller programanalyser.

Utskottets kommentarer

- Det är en styrka att programmet har en tydlig branschsamverkan, inte minst genom samarbete med den regionala branschföreningen Byggdialog Dalarna, där flertalet kommuner, konsultbolag m fl är medlemmar. Ytterligare ett sätt att stärka kopplingen mellan teori och praktik är införandet av en praktikkurs på programmet. Med det sagt så behöver det säkerställas att utbildningen har en god balans mellan yrkesfärdigheter och akademiska färdigheter. Det är viktigt att forskningsanknytning finns i alla programmets kurser.
- Det är otydligt hur kurserna i samhällsbyggnadsteknik respektive samhällsplanering tillsammans skapar kärnan i utbildningen.
- Utskottet instämmer i behovet av att tydliggöra övergångsmöjligheten till Högskolan Dalarnas magisterprogram i energieffektivt byggande samt undersöka möjligheter för en mer samhällsvetenskaplig övergångsmöjlighet.
- Programmet har en intressant prägel och utskottet ser positivt på de insatser som genomförts för att öka söktrycket. Däremot finns det ett stort behov av att genomföra ytterligare rekryteringsinsatser, inklusive marknadsföringskampanjer för att tydliggöra programmets innehåll.
- Ambitionen att arbeta med internationalisering och den ökade samverkan med hum/sam-forskare och lärare är positivt.
- Det förekommer viss repetition i programmets kurser varvid överlappande mål och progression bör ses över.
- Det behöver säkerställas att återkoppling från kursanalyser sker.

2. Förutsättningar för utbildningen

Lärarkompetens och -kapacitet

Som bilaga till självvärderingen redovisades en tabell över lärarkompetens och lärarkapacitet. Totalt består gruppen av undervisande lärare på programmet av fem adjunkter, fyra lektorer varav två är

docenter och fyra professorer. Samtlig personal på programmet bedriver forskning som relaterar till innehållet på kurserna.

I självvärderingen presenteras ett urval av forskningsprojekt med relevans för programmet.

Självvärderingen lyfter att huvudområdets grupp av lärare idag är relativt liten och känslig för påverkan och bedömningen är att ytterligare en lektor behövs för att ge ytterligare bredd och kritisk massa kring planeringens sakområden, stärka kapaciteten vad gäller undervisning, handledning och examinering samt möjliggöra för en kapacitet att söka forskningsmedel och kunna omsätta beviljade medel. Lektorn bör forska minst 50 procent av tiden för att möjliggöra de sistnämnda aspekterna, och behöver därför ha erfarenhet av att tidigare ha sökt och fått beviljade forskningsmedel.

Självvärderingen uttrycker därutöver behovet av minst en professor med särskild inriktning mot samhällsplanering. En förhoppning är att detta möjliggörs genom att forskarutbildningen inom *Energisystem i byggd miljö* utvecklas inom området samhällsplanering.

Förutsättningar för utbildningen

Självvärderingen anger att de tekniska förutsättningarna hittills varit tillfyllest för programmets genomförande och innehåll. Licenser för programvaror och data för att kunna genomföra övningar är centrala, men tillgången till data är idag ifrågasatt med hänsyn till kostnaderna. I nuläget har inte programmet full teknikfinansiering och overhead-kostnaderna har blivit för höga i relation till kursinnehållet. De senaste årens nedskärningar i undervisningstid bedöms av ämnesgruppen ha påverkat genomförandet av programmet och dess innehåll på ett negativt sätt och som riskerar att på sikt påverka utbildningens attraktivitet.

Det är även viktigt att tillgången till lokaler och de förutsättningar de ger för schemaläggning inte försvårar möjligheten att kunna utforma kursgenomförandet på ett behovsanpassat sätt med hänsyn till bland annat att kunna erbjuda programkurser som fristående kurstillfällen och att skapa ett praktiskt upplägg för kurserna.

Sakkunnigas kommentarer

Kompetensdjup och kompetensbredd i förhållande till utbildningens omfattning och examensnivå

Det finns en bredd av kompetenser i förhållande till utbildningens omfattning och examensnivå. En brist som skulle kunna pekas ut är att det även om några få personer har forskningsprojekt kopplade till samhällsplanering, så finns i nuläget ingen med direkt kompetens i samhällsplanering, även om det finns kompetens inom flera näraliggande områden och ämnesdiscipliner. Detta pekas även ut i självvärderingen som en brist i förhållande till att lärargruppen har "lite olika kompetens med olika forskning och yrkesutbildning". Det är därför av vikt att hitta de gemensamma nämnarna för att "kunna erbjuda studenterna syntesförmåga". Detta kan också leda till svårigheter i att skapa en kärna i såväl gruppen, men framförallt i utbildningen.

Sakkunniga lyfter att lärargruppen bedöms vara liten, vilket gör att verksamheten som sådan är sårbar. Det gör också att det bedöms vara svårt att kunna hantera om någon får ett större forskningsuppdrag, vilket även vore önskvärt för att stärka forskningskopplingen i miljön och inom programmet.

Mer än hälften av undervisningstimmarerna på programmet bemannas av tre tillsvidareanställda adjunkter, och med den slagsida mot praktik- och branschperspektiv som utbildningen i dagsläget har i relation till forskningsperspektiv, skulle fler disputerade inom lärarkåren vara motiverat. Tillsvidareanställda adjunkter bör därför erbjudas möjlighet att inom befintlig tjänst genomgå forskarutbildning inom sina respektive ämnesområden, om så inte redan är fallet.

Forskningsmiljö och forskningsaktivitet i relation till huvudområdets inriktning

Precis som det redan beskrivs i självvärderingen är det önskvärt att det även finns en professor i samhällsplanering kopplat till utbildningens huvudområde. Denna professor är också en av de personer som har stått för de flesta vetenskapliga publikationerna kopplat till miljön. Det kommer därför att bli en utmaning att bedriva forskning inom ramen för utbildningen relevanta fält för att se till att forskningsförankring kan upprätthållas och säkerställas om miljön inte kan lyckas knyta en ny professor till sig inom ett närliggande ämne. Det finns ett stort fokus på transport- och turismforskning inom ramen för den forskning som pekas ut i självvärderingen och här bör också vid en eventuell nyrekrytering tas hänsyn till en breddning av forskningsområden med koppling till planering, även om detta så klart är av relevans men där till exempel turismnäringen inte är något som har en direkt koppling till programmet.

Enligt självvärderingen används forskningen i huvudsak på två sätt: för att tillhandahålla data eller kunskap om metoder för att hämta och/eller analysera data som kan användas av studenterna, och för att bidra med perspektiv och exempel inom undervisning i transportplanering, regional utvecklingsplanering och hållbar utveckling. Sammantaget kan sägas att forskningen som beskrivs i självvärderingen i huvudsak förefaller ges en praktisk tillämpning i utbildningen (beräkningar av data, genomförande av övningar etc.) snarare än att den bidrar med teoretiska och metodmässiga perspektiv till utbildningen (perspektiv på hållbarhet kopplade till några planeringskurser undantaget). I jämförelsen mellan hur forsknings- respektive branschperspektiv tillämpas i utbildningen finns det således en tydlig slagsida mot branschperspektiv. Denna slagsida tydliggörs ytterligare genom litteraturen i flera av delkurserna som uteslutande använder sig av policydokument och facklitteratur som tillhandahålls av bl.a. Svensk Byggtjänst, och inte forskningsrelaterad litteratur.

Handledarkapacitet och -kompetens

I nuläget beskrivs att undervisande personal består av fem adjunkter, fyra lektorer (varav två docenter), och fyra professorer. Utifrån detta, och kopplat till den examina studenterna får, så bedöms handledarkapacitet och kompetens vara tillräcklig. Dock, och i relation till det som nämnts tidigare, så vore det önskvärt att det även fanns ytterligare personal med kopplingar till närliggande ämnen och främst inom samhällsplanering.

Pedagogisk kompetens

Det är endast ett fåtal av lärarna i miljön som saknar pedagogisk utbildning motsvarande 15 hp. Det vore dock önskvärt att även de lärare som endast har 7,5 hp också ges möjlighet och utrymme att även läsa ytterligare 7,5 hp högskolepedagogik, även om detta inte krävs för att arbeta som adjunkt.

Kompetensbehov

Det är en styrka att gruppen har en bredd av kompetenser, men kan också göra det svårare för gruppen att hålla samman en kärna inom utbildningsområdet. Frånvaron av ett sammanhållet perspektiv på samhällsplanering i programmet – som vare sig är byggteknik eller kulturgeografi – är tydligt.

Gruppen lärare för huvudområdet är relativt liten och att det finns därför ett behov av en lektor inom samhällsplanering för att stärka upp gruppen och ge ytterligare bredd till planeringsämnet. Det låter även rimligt att denne lektor i sådana fall bör ha 50 % undervisning och 50 % forskning inom ett relevant område för utbildningen för att kunna stärka den vetenskapliga kärnan och kompetensen i gruppen.

En professor med inriktning mot samhällsplanering skulle vara en styrka för miljön. Detta behöver inte nödvändigtvis vara inom Energisystem i byggd miljö, utan skulle även kunna tänkas vara inom en annan relevant miljö för ämnet. Dock av vikt är att kompetensen finns i samhällsplanering. Detta skulle också kunna styrka gruppen och eventuellt skapa utrymme för att även kunna disputeras i ämnet.

Studentens kommentarer

Studenten anser att progressionen mellan kurser är bra. Däremot upplevs kurserna som behandlar kodning respektive statistik sakna tydlig koppling till programmet och kursmålen i *Byggd miljö* samt *Form och gestaltning* överlappar varandra.

Utskottets kommentarer

- Lärargruppen är liten, sett till antalet undervisande lärare och sett till den formella kompetensen. Det är därför angeläget att disputerad personal rekryteras.
- Forskningsmiljön behöver utvecklas och knytas till undervisningen. Vidare behöver forskning inom planering stärkas för att påvisa professionens, utbildningens och planeringsforskningens kunskapskärna.

3. Utbildningens genomförande

Måluppfyllelse och progression

I den bifogade matrisen över kurser/examensmål ges en översiktlig bild över hur kurserna på programmet relaterar till examensmålen. Av matrisen framgår det att samtliga examensmål behandlas av någon av kurserna i programmet. Matrisen används när någon av kursplanerna förändras.

Det mål som studenterna har svårast att nå fram till i dagsläget är enligt självvärderingen programmets mål 2:

- kritiskt värdera olika ideologier, intentioner, strategier och lösningar i planering och byggande ur ett hållbarhetsperspektiv.

Som åtgärd anges att arbete pågår med att fördjupa kursernas innehåll på denna punkt, något som innebär att studenterna förväntas ha djupare insikter i hur hållbarhetsfrågan kan ses ur olika ideologiska perspektiv i den senare delen av programmet.

Enligt självvärderingen har utbildningen ett antal progressionsspår, se avsnitt 1. Dessa progressionsspår har ett antal lärare knutna till sig som tillser löpande utveckling och justering av innehållet för att möta programmålen. För att ytterligare garantera kontinuiteten i arbetet har diskussioner förts om att utse "progressionsansvariga" för vart och ett av fördjupningsspåren.

Innehållsmässigt är kurserna planerade att gradvis fördjupa studenternas kunskaper och förmågor. Seminarie- och tentamensfrågor samt redovisningskrav utvecklas från relativt grundläggande och enkla till mer avancerade under programmets gång. Mot slutet av utbildningen förväntas studenterna självständigt kunna syntetisera sakkunskaper inom olika delar av huvudområdet samt att tillämpa de metoder som lärts ut på programmet för att analysera egenformulerade forskningsfrågor som är relaterade till aktuell forskning inom området.

Med hjälp av det systematiska utvärderingsarbetet som bedrivs inom ämnesgruppen kartläggs behov av utveckling.

Undervisning i vetenskapligt skrivande

Enligt självvärderingen är det särskilt tre kurser som lägger vikt vid vetenskapligt skrivande: Kursen *Projektmetodik* (GBY2MB) termin 1, introducerar studenterna till vetenskapligt skrivande och informationssökning genom planering och genomförande av ett mindre projekt. Kursen *Vetenskaplig*

metod (GSQ2Y2) termin 4, har två olika moment där studenterna problematiserar och formulerar syfte med frågeställningar, och tillämpar kvalitativ respektive kvantitativ metod. I kursen *Planeringsprojekt* (GSQ23K) termin 5, fördjupas det akademiska skrivandet ytterligare. Kursen *Urban- och Regional analys* bidrar även till det vetenskapliga skrivandet genom att den lägger stor vikt på att systematiskt sammanställa och referera till vetenskapliga artiklar i forskningsöversikter. På många av programmets kurser ingår också inlämningsuppgifter.

Rutiner för handledning och vid examination av examensarbete

Examensarbetskursen genomförs under en tioveckorsperiod under utbildningens slutskede.

Introduktion (exjobbsupptakt) sker terminen innan och studenterna uppmuntras att nyttja kurserna som föregår examensarbetskursen till att genomföra till exempel litteraturstudier som sedan kan användas inom ramen för examensarbetet. Inför kursstart ska studenterna ha skrivit ihop och lämnat in ett synopsis. Synopsisen ligger även till grund för fördelning av handledare (ämne/metod matchas mot kompetens hos tillgängliga handledare). När studenterna registrerat sig på kursen blir de tilldelade en handledare som erhåller 20 timmar för uppsatshandledning. Hur timmarna disponeras beslutas i dialog mellan handledare och studenten.

Vid ett "halvtidsseminarium" där kursansvarig och examinator närvarar förväntas studenterna redovisa hur långt de kommit samt lämna in en skriftlig version av uppsatsen så som den ser ut för stunden. Som ytterligare stöd arrangeras från 2023 workshops som behandlar bland annat uppsatsskrivande. Tanken är delvis att kunna lyfta bort vissa mer allmänna frågeställningar från handledningstillfällena, så att denna tid kan nyttjas mer effektivt, men även att skapa ett forum där studenterna kan mötas och diskutera frågeställningar som kan tänkas uppstå under genomförandet av examensarbetet.

Examinationen av kursen består av tre delmoment: 1) studenterna presenterar sitt examensarbete vid halvtidsseminariet, 2) studenterna presenterar sin uppsats vid ett slutseminarium där en uppsats som är redo för bedömning ventileras. Under seminariet presenterar studenterna sina examensarbeten och en annan student opponerar på arbetet. Efter seminariet lämnar studenterna in ett oppositionsprotokoll och får ca. 14 dagar på sig att arbeta vidare med sina examensarbeten för att ta hänsyn till de synpunkter de har fått av opponenter och examinator. 3) därefter examineras uppsatsen med hjälp av ett examinationsunderlag som har presenterats för studenterna i början av kursen. För att undvika jävsituationer så är examinator frikopplad från handledningsprocessen, dvs ingen uppsats examineras av den egna handledaren.

Självvärderingen lyfter som en utmaning att studenterna har svårt att bli färdiga med sina examensarbeten inom utsatt tid, med efterföljande risk att de aldrig avslutar sina studier. Åtgärder är den tidigarelagda introduktionen för examensarbetet och uppmuntran till studenterna att börja planera för sitt arbete tidigare, samt att tidigarelägga inlämningen av synopsis för att ge studenterna mer förberedelsestid inför examensarbetet. En planerad åtgärd är att förstärka metodinslagen på de olika kurserna under programmet och att eventuellt flytta metodkursen till årskurs tre.

Tabell 1. Studentantal och prestationsgrad.

År 2022	Grundnivå	Avancerad nivå
Helårsstudenter	43	-
Helårsprestationer	36	-
Prestationsgrad %	83	-
År 2021	Grundnivå	Avancerad nivå
Helårsstudenter	46	-
Helårsprestationer	32	-
Prestationsgrad %	71	-

Tabell 2. Examensuttag.

	2022	2021
Magisterexamina	-	-
Kandidatexamina	3	4

Studentantal och genomströmning

I Tabell 1 och 2 visas studentantal och prestationsgrad, samt examensuttag. Självvärderingen konstaterar att antalet studenter på programmet kunde vara högre. Arbete med rekryteringsinsatser pågår kontinuerligt. Det svaga söktrycket har inneburit att samtliga sökande har kommit in på utbildningen inklusive studenter med låga meritvärden från gymnasiet vilka har haft svårt att klara programmet under avsatt studietid. Ett intryck är dock att söktrycket långsamt har stigit.

Sakkunnigas kommentarer

Värdering av lärandemål i kurs- och i förekommande fall utbildningsplaner i förhållande till examensmål och utbildningens inriktning

I förhållande till utbildningens examensmål så bedöms att innehållet i utbildningen väl motsvarar såväl målen för kunskap och förståelse, färdighet och förmåga, värderingsförmåga och förhållningssätt. I förhållande till de programspecifika målen för utbildningen är de kurser som ingår i programmet väl anpassade till utbildningens mål. Dock finner en av de sakkunniga att det inom de specifika kursplanerna inte finns något specifikt kursmål som adresserar programmål 2 i förhållande till rurala

utvecklingsprocesser, även om det skulle kunna tänkas ingå i kurserna: Demografisk och social planering; Regional och ekonomisk planering, alternativt urban och regional analys. En stor del av kursplanerna i programmet tar mer specifikt upp urbana områden och städer i kursplanen och lärandemålen.

I självvärderingen uttrycks att det mål som studenterna har svårast att nå fram till är mål 2: kritiskt värdera olika ideologier, intentioner, strategier och lösningar i planering och byggande ur ett hållbarhetsperspektiv. I självvärderingen framgår att studenterna läser en kurs på 5 hp i hållbar utveckling, men en av de sakkunniga anser att hållbarhetsperspektivet inte är särskilt framträdande i övriga kurser. Vid självvärderingens inlämnande uppfattar sakkunniga att hållbar utveckling endast tas upp som lärandemål i två av kurserna; *Byggplanering och arbetsmiljö* (redogöra för byggplaneringens betydelse för hållbar utveckling) samt *Trafikplanering* (redogöra för och kritiskt reflektera kring sambandet mellan trafikplanering och sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter och konsekvenser kopplade till en hållbar utveckling). Detta skulle relativt enkelt kunna åtgärdas genom att lägga till lärandemål med koppling till hållbar utveckling på fler kurser för att studenterna även ska kunna tränas i att få med de perspektiven i de uppgifter de praktiskt arbetar med i de olika kurserna under programmet.

Från både kursplaner och kurslitteraturlistor framgår att de perspektiv på hållbar utveckling som betonas i ovanstående kurser framförallt handlar om byggnadsmaterial och -ekologi, byggledning, livscykelanalys (LCA) och policy under de första två åren, vilket sammantaget kan placeras inom ramen för miljömässig hållbarhet. Ett undantag är kursen *Hållbar utveckling* (GBY2VR) där Regeringens handlingsplan för Agenda 2030 ingår i litteraturen, men det är oklart utifrån lärandemålen i kursplanen ifall andra perspektiv än miljömässiga hållbarhetsperspektiv examineras i kursen. Under det tredje året breddas perspektiven på hållbar utveckling som beskrivs i kursplanen för kursen *Stadsbyggnad* (GSQ25K) till att även inkludera social och ekonomisk hållbarhet, vilket även speglas i kurslitteraturlistan. Här tillhandahålls en mer blandad litteratur, bestående av studentlitteratur, forskning och policydokument. Då kunskaper om hållbar utveckling framförallt handlar om att utveckla kritiska förmågor att utmana dagens etablerade ohållbar praktiker, finns det anledning att fundera över hur detta möjliggörs genom de kurser som innehåller mål inom hållbar utveckling inom Bygg- och samhällsplanerarprogrammet.

Efter en genomgång av kursplaner och litteraturlistor kan det antas att studenterna ges bredare förståelse för hållbar utveckling genom en del av kurserna i programmet, än vad som görs gällande i kursplanerna. Noterbart är dock att kursen *Byggplanering och arbetsmiljö* (GBY2NG) där hållbar utveckling ingår i kursmålen inte bedöms bidra till programmål 5 om hållbar utveckling enligt självvärderingen. Den finns inte heller omnämnd till några av de andra programmålen där perspektiv på hållbarhet finns omnämnt (programmål 6 och 12). Det kan således finnas anledning för programansvariga och utbildningsansvariga att göra en översyn kring kursplaner, kurslitteraturlistor och progressionsmål utifrån de examensmål som anges för utbildningen.

Värdering av progressionen i utbildningen

Sakkunniga lyfter att det finns en tydlig progression mellan specifika kurser i utbildningen. Exempelvis finns *Fysisk planering I, II och III*, varav en kurs ges per årskurs under programmet. En stor del av programmets första år består av kurser med koppling till samhällsbyggnadsteknik, vilket kan ses som en naturlig del då examensarbetet även ges i samhällsbyggnadsteknik. De kurser som ges under första året som är mer övergripande anses även de vara en bra ingång för studenter att komma in i universitetsstudier. Frågan är dock om studenterna skulle behöva en introduktionskurs som fångar upp studenterna i förhållande till att de läser Bygg- och samhällsplanerarprogrammet.

Vissa kurser tenderar att överlappa varandra till viss del. Det skulle därför kunna vara relevant att se över progressionen och teman från olika kurser såsom exempelvis: demografisk och social planering – regional och ekonomisk planering samt urban och regional analys. Hur ser progressionen ut mellan de olika kurserna och finns det överlapp? Samma sak gäller den första kursen i fysisk planering som tar upp planeringens utveckling i en historisk kontext och dess historiska utveckling och betydelse i samhällsbyggandet och relationen till kursen *Stadsbyggnad* som ges under år 3 där studenterna ska kunna: redogöra för och kritiskt reflektera kring städens historiska och nutida utveckling, drivkrafter, förändringsprocesser och stadsbyggnadsdiskurser.

I självvärderingen pekas sju tydliga progressionsspår ut i utbildningen, fördelade mellan praktiska och tematiska färdigheter. I den efterföljande analysen i självvärderingen lyfts återigen relationerna till ”branschen” fram som relevanta till frågan om progression, medan relationerna till forskning och djupare kunskapsutveckling knappt berörs. Möjligheterna på arbetsmarknaden och studenternas anställningsbarhet betonas, och inte hur studenterna med stöd i sin utbildning utvecklar nya färdigheter och förmågor som i sin tur kan förändra praktiker inom ”branschen” inom exempelvis hållbarhet, innovation, regional utveckling etc.

Värdering av kopplingen mellan lärandeaktiviteter – examinationer – bedömning – lärandemål – examensmål

I den matris som presenteras med en översikt av kursinnehåll i förhållande till examensmålen för utbildningen tillsammans med en värdering av kursplanerna bedöms lärandeaktiviteter, examinationer och lärandemål – examensmål ha tydliga kopplingar. I förhållande till examinationsmoment tränas studenterna i en rad olika färdigheter genom olika typer av examinationsmoment på de olika kurserna på programmet som kopplar väl an till de olika examensmålen. I detta ingår såväl projektarbeten, seminarier, skriftliga tentamina (såväl sals som hemtentamen), duggor, inlämningsuppgifter, laborationer som muntliga redovisningar.

Examination på Bygg- och samhällsplanerarprogrammets kurser sker på en lång rad olika sätt. I kursplanerna omnämns totalt 29 olika examinationsformer. Det finns emellertid flertalet överlapp mellan dessa och varianter på liknande examinationsformer uttrycks lite olika i olika kursplaner. Det kan konstateras att det på programmet förekommer många olika sätt att beskriva snarlika examinationsmoment. Om de är lika eller inte i praktiken är dock en annan fråga, vilken inte går att utröna baserat på de underlag som tillhandahållits.

En genomgång av samtliga kursplaner visar att alla delkurser på programmet innehåller fler än en examinationsuppgift. Vanligtvis tillämpas 2-3 examinationstyper per kurs oavsett omfattning i hp. Genomgående för de flesta kursplaner är att de olika examinationsformerna är kopplade till specifika kurspoäng inom respektive delkurs. Detta kan antas bidra till en stor administrativ börda för såväl undervisande som administrativ personal.

Förefaller studenterna få en tillräcklig förberedelse inför examensarbetet?

Utifrån de kurser studenterna erbjuds under programmet så tycks de vara väl förberedda inom olika metoder som är till nytta för examensarbetet.

En del i att framgångsrikt skriva ett examensarbete på kandidatnivå är förmågan att arbeta vetenskapligt systematiskt och självständigt. Här kan möjligtvis programmets slagsida mot praktik och bransch i förhållande till vetenskapliga perspektiv vara något som programansvariga och utbildningsansvariga kan reflektera över. Många liknande kandidatprogram innehåller uppsatsmoment som förberedelser inför examensarbetet, i form av B-uppsatser, PM-uppgifter mm som både förutsätter undervisning om vetenskaplig systematik beträffande litteraturläsning, datainsamling och analys, om än i mindre omfattning än vid ett kandidatarbete. Även kamratgranskning brukar ingå i sådana

kursmoment. Här skulle det finnas anledning att göra en översyn av programmet vad gäller vetenskapliga arbetssätt och systematik mellan alla tre årskurser med koppling till olika examinationsformer.

Synpunkter på examensarbetskursens upplägg, samt handledning och examination av examensarbetet

Upplägget av examensarbetskursen anses skapa goda förutsättningar och möjligheter för studenterna att få extra stöd under kursens gång, både genom traditionell handledning, och genom att extra workshops om uppsatsskrivandet arrangeras under kursens gång. Detta kan vara ett bra sätt att fånga upp mer allmänna frågeställningar och skapa mer tid och utrymme för en bättre handledningssituation. Workshoparna och likaså "halvtidsseminariet" där studenterna ska lämna in en detta verkar få studenter bli klara med sina examensarbeten. Det är också positivt att studenterna redan terminen innan examensarbetet drar igång får en introduktion för att förbereda en synopsis innan kursstart och att de på så sätt också ska dra nytta av kurserna som ligger innan.

I självvärderingen uttrycks att det även har funderats på att flytta metodkursen till en senare del av programmet, men att detta eventuellt skulle leda till att flera av fördjupningskurserna skulle behöva tidigareläggas. Ett alternativ skulle också kunna vara att några av kurserna utgår eller att delar av kurser flyttas till de kurser som i nuläget har liknande moment, för att göra plats för ytterligare en 7,5 hp kurs i vetenskapsteori/metod innan examensarbetet.

Studentens kommentarer

Studenten upplever att hållbarhet, internationalisering och jämställdhet har varit frågor som återkommit genom utbildningen. Programmet har också gett god inblick i de programvaror som används inom fältet.

Studenten framför att det skulle vara värdefullt med längre praktikperioder för att få starkare kontakt med branschen och på så sätt lättare få anställning efter genomförd utbildning.

Utskottets kommentarer

- Det behöver genomföras en översyn av hur programmets kurser inom huvudområdet når examensmålen enligt Högskoleförordningen.
- Utskottet noterar att hållbarhetsfrågor behandlas i olika kurser och är en aspekt som programmet arbetar med.

4. Fokusområde Studenternas utveckling av vetenskaplig kompetens

Självvärderingen ger exempel på tre lärandemål, läraaktiviteter och examinationer inom vardera fält i figuren.

Sakkunnigas kommentarer

Värdering beträffande studenternas utveckling av vetenskaplig kompetens

I flera av kurserna i programmet tränas studenterna att urskilja, formulera och lösa problem samt att göra självständiga och kritiska bedömningar. Med utgångspunkt i den modell som presenteras i

fyrfältsfiguren i självvärderingen finns en tydlig koppling till studenternas utveckling av vetenskaplig kompetens. Däremot så kan det vara värt att utifrån självvärderingen fundera på huruvida dessa förmågor i nuläget enbart behandlas på kurserna *Demografisk och social planering*, *Planeringsprojekt*, *Stadsbyggnad*, *Regional och ekonomisk planering*, *Trafikplanering*, *Fysisk planering I*, *Form och gestaltning*, *Vetenskaplig metod* och *Examensarbete för kandidatexamen i Samhällsbyggnadsteknik* och hur de tas upp och behandlas på andra kurser i programmet. Saknas något och behövs olika moment med denna koppling läggas till på andra kurser.

Relationen mellan utbildningen och "branschen" betonas regelbundet både i självvärderingen och i kursplaner. Ett exempel på det sistnämnda är kursen *Hållbar utveckling*, 5 hp som läses under första året. Här beskrivs det övergripande kursmålet vara att studenterna ska ges ökad medvetenhet och översiktlig kunskap om hållbarhetsfrågor, "både generellt och med särskild koppling till bygg- och samhällsplanerans bransch", där studenter bl.a. intervjuar företag om hur de arbetar med hållbarhet. Liknande skrivelser om "branschen" återkommer senare i samma kursplan under specifika kursmål, utan att vare sig forskningsperspektiv och kunskapsfält inom hållbarhet avseende planeringsforskning lyfts fram i övergripande eller specifika kursmål. Fler exempel på betoning på branschens kunskap snarare än forskningens kunskapsfält återfinns i flera av kursplanerna på programmet.

Studentens kommentarer

Studenten upplever att hen har fått träffa forskare under utbildningen samt fått ta del av forskning som genomförs av programmets lärare. Skriftliga moment har funnits på alla kurser men särskilt kursen *Vetenskaplig metod* har varit inriktad på akademiskt skrivande.

Utskottets kommentarer

- Självvärderingen visar att studenterna utvecklar sin vetenskapliga kompetens i flera kurser men frågan om den kompetensen kan översättas till akademiskt skrivande är inte lika tydligt framskriven.
- Det verkar finnas en övervikt i programmet mot branschkunskap än forskningsbaserad kunskap, vilket även återkommer i självvärdering och sakkunnigas utlåtanden.

5. Sakkunnigas sammanfattning

Styrkor inom utbildningen

- Kombination av teknik och samhällsvetenskap inom samma utbildningsprogram.
- Spännande och nischad utbildning inom ramen för de samhällsplanerarutbildningar som erbjuds i en svensk kontext.
- Etablerade kontakter i högskolans närområde med bransch och andra aktörer.
- I programmet finns starka kopplingar till olika branschorganisationer som erbjuder såväl möjligheter till exjobb som studiebesök och branschdagar. Även de kurser som ges inom samhällsplanering är nischade gentemot övriga samhällsplanerarprogram i Sverige.

Svagheter inom utbildningen

- Majoriteten av undervisningen utförs av icke-forskande personal.
- Liten och bred lärargrupp kan skapa utmaningar med att hålla samman utbildningens kärna.
- Låg forskningsintegrering i utbildningen.
- Av underlagen framgår inte att det finns undervisande personal med planeringsbakgrund.

- Otydligt hur de båda ämnena samhällsbyggnadsteknik och samhällsplanering tillsammans skapar kärnan i utbildningen.
- Det krävs en systematisk genomlysning av programmet för att reflektera kring och tydliggöra relationen mellan teknik och samhällsvetenskap. Den täta relationen till branschen riskerar att tränga ut det forskningsmässiga och riskerar att påverka högskolans oberoende integritet gentemot "branschen".
- Många olika och små examinationsmoment på varje tar stora administrativa resurser anspråk.
- Avsaknad av möjligheter för samtliga programstudenter att utan komplettering fortsätta med studier på avancerad nivå på det egna lärosätet.

Möjligheter för framtida utveckling

- Goda förutsättningar för att utveckla transdisciplinära kunskaper och förmågor, genom att kombinera perspektiv på bransch och forskning. Här behöver dock forskningsperspektiv (och kompetenser) lyftas fram mer.
- Se över överlappningar mellan kurser och hur programmet eventuellt skulle kunna få en tydligare kärna.
- Utveckla en praktikkurs där branschpraktiska moment tränas "in situ", istället för fläckvis under flera olika delkurser. Detta är både kostnadseffektivt och kan stärka det vetenskapliga perspektivet på andra kurser.
- Se över möjligheten att nisch programmet på andra sätt än mot samhällsbyggnadsteknik då även de kurser som ges inom samhällsplanering är nischade och har en tydlig koppling mot fysisk planering. Flera av kurserna som ges inom ramen för programmet skulle därför även kunna ses som fortbildningsmöjligheter inom specifika områden för redan etablerade samhällsplanerare, detta gäller såväl kurserna inom samhällsbyggnadsteknik som de mer samhällsplaneringsorienterade kurserna såsom exempelvis Trafikplanering, Stadsbyggnad och Urban och regional analys.
- Överväg att öppna upp flera kurser för distans eller för andra sökande som redan har läst samhällsplanering som fristående kurser skulle kunna berika utbildningen och eventuellt ge de studenter som läser programmet en tydlig identitet och självförtroende på arbetsmarknaden.

Sårbarhet för förändringar

- Lärargruppen är liten och därmed sårbar för olika typer av förändringar.
- Några av lärarna har en stor andel undervisning, vilket kan skapa svårigheter med att frigöra tid för att både ansöka om forskningsmedel samt att skapa utrymme för att bedriva forskning. Även andra aspekter såsom föräldraledighet eller längre sjukskrivningar kan på så sätt också slå hårt.
- Studentgruppen är liten vilket i sig också kan få stora konsekvenser om studentantalet för utbildningen är osäkert.

Sammanfattande omdöme

En av de sakkunniga lyfter att Bygg- och samhällsplanerarprogrammet är en unik utbildning i Sverige som har potential att tillgodose ett viktigt utbildningsbehov av kompetenser som går "på tvärs" genom olika sektorer och yrkeskategorier inom samhällsbyggnadssektor. Samtidigt dras utbildningen med flera utmaningar beträffande relationen vetenskaplig kunskap och tillämpad kunskap, akademisk kompetens hos undervisande personal, genomströmning av studenter och avsaknaden av ett samlat perspektiv på samhällsplanering på programmet. Det finns därmed anledning att göra en genomlysning av programmet för att dess olika delar bättre ska hänga samman, och fullt utnyttja den utbildningspotential som finns i skärningspunkten mellan teknik- och samhällsvetenskap.